

Kyrie eleison, *cum reliquis precibus, ut ibidem in Psalterio.*

2. *Post Versum* Benedicat et custodiat nos, etc. *dicitur una ex Antiphonis beatæ Mariæ, cum Versiculo et Oratione, ut ibidem : et dicto Versu, Divinum auxilium, dicitur secreto, Pater noster, Ave Maria et Credo.*

Completorium ita dicitur, quia eo ipsamet dies vel officium divinum completur.

Dum completorium separatim a vesperis recitatur, ei non præponitur oratio dominica, nec salutatio angelica, ut clare patet ex hoc tit. n. 1, et tit. XXXII, n. 1.

Moniales dicere debent ad lectionem brevem *Jube, domne, etc. et Fratres, Sobrii estote* (1).

Titulus XIX.

320.

DE INVITATORIO.

Rub *Invitatorium semper dicitur in omni Officio ad Matutinum cum Psalmo Venite exultemus, ordine in principio Psalterii descripto : sed variatur pro Officii qualitate, ut in Psalterio et Proprio de Tempore, ac in Proprio et Communi Sanctorum.*

2. *Non dicitur in die Epiphaniæ, nec in triduo ante Pascha, ut suis locis notatur, nec in Officio Defunctorum per annum, excepto die Commemorationis omnium Fidelium defunctorum, ac in die obitus seu depositionis Defuncti, et quandocumque dicuntur tres Nocturni.*

(1) S. R. C. 16 Sept. 1673, n. 2504-2656, 7.

Invitatorium ita dicitur, quia per illud homines invitantur ad laudandum et adorandum Deum.

Usus ecclesiarum est, ut post *Gloria Patri* chorus partem invitatorii de more respondeat; cantores deinde dicant primam partem, et chorus alteram partem absolvat. Si vero cantores soli integrum invitatorium in fine decantent, absque responsione chori, usus servari potest (1).

De invitatorio tempore passionis vid. tom. III, n. 21.

Titulus XX.

321.

DE HYMNIS.

Rub. *Hymni semper dicuntur in qualibet Hora, præterquam a triduo ante Pascha, usque ad Vesperas Sabbati in Albis exclusive, et præterquam in Officio Defunctorum.*

2. *Ad Matutinum Hymnus dicitur post Psalmum Venite, repetito Invitatorio, præterquam in die Epiphaniæ. Ad Laudes et Vesperas dicitur post Capitulum : ad Horas. ante Psalmos; ad Completorium, post Psalmos et Antiphonam.*

3. *Dicuntur autem in Officio de Tempore ut in Psalterio, quando proprii Hymni in Proprio de Tempore non adsunt : qui Hymni de Psalterio in Dominicis et Feriis assignati, dicuntur ab Octava Pentecostes usque ad Adventum (Dominica infra Octavam Corporis Christi excepta) et ab Octava Epiphaniæ usque ad Dominicam primam Quadragesimæ exclusive. In Officio de Sanctis, dicuntur ut in Communi Sanctorum, nisi proprii in Proprio Sanctorum habeantur.*

4. *In Nativitate Domini usque ad Epiphaniam, in Festo Corporis Christi et per Octavam, et quandocumque*

(1) S. R. C. 26 Nov. 1878 *Jaciens*. in Actis s. Sedis vol. XI, fol. 464.

sit gloria, *Qui passus es pro servulis* (1), nisi occurrat festum B. M. V., in quo, sicut etiam in festo septem dolorum, concluduntur *Jesu, tibi sit gloria, Qui natus es de Virgine*: et etiam tantum locum habet in festis Domini et B. M. V., non autem in aliis festis, ut ss. angelorum custodum, licet in propriis hymnis conclusionem propriam habeant (2). 6° Hymnus *Veni, Creator Spiritus* concludendus est pro temporum diversitate (3) id est, tempore paschali *Deo Patri sit gloria, et Filio, qui a mortuis*, et extra tempus paschale, quocumque tempore etiam infra octavas propriam hymnorum conclusionem habentes, semper cum strophâ *Deo Patri sit gloria, Ejusque soli Filio*, ut in fine hymni *Jam lucis orto sidere* ad primam, quia nullum tempus præter paschale propriam hymnorum conclusionem habet (4).

Inter festa B. M. V. excipitur festum expectationis partus, in quo omnes hymni, etiam *Verbum supernum* in matutino, concluduntur non *Jesu, tibi sit gloria*, sed *Virtus, honor, laus, gloria*, ut in dominica prima adventus (5); et festum septem dolorum, dominica tertia Septembris, in quo hymni ad completorium et horas concluduntur *Jesu, tibi sit gloria, Qui passus es pro servulis*, non autem feria sexta post dominicam passionis, in qua ut alias concluduntur *Jesu... Qui natus es de Virgine* (6).

323. Notandum circa hymnum *Iste Confessor*. Si officium confessoris pontificis vel non pontificis celebretur in die obitus sancti, dicitur in hymno *Beatas scandere sedes*, etiam per totam octavam, si hæc de illo sancto celebretur; si autem officium fiat extra diem obitus, etiam in casu perpe-

(1) S. R. C. 21 Jan. 1662, n. 1998-2145.

(2) S. R. C. 19 Junii 1700, n. 3416-3565, 4, et 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 57.

(3) S. R. C. 3 Aug. 1839, n. 4713-4859, 11.

(4) S. R. C. 7 Ap. 1832, n. 4532-4681, 2, et 28 Jul. 1832, n. 4545-4694, 4.

(5) S. R. C. 26 Nov. 1735, n. 3889-4039, 4, et 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 13.

(6) Brev. edit. typica.

tuæ translationis, dicitur *Supremos laudis honores* (1). In breviario in proprio sanctorum notari solet, quando hic versus mutari debeat: ita ut, si nihil notetur, et officium non sit translatum, dicendum sit *Beatas scandere sedes*; si autem dubium oriatur, satius est dicere *Supremos laudis honores*, quia hoc semper verificatur. Si tamen officium transferatur a die obitus in diem immediate sequentem, tunc si saltem a capitulo fiat de s. confessore translato, dicitur non tantum in primis vesperis, quæ recitantur in ipso die obitus, sed etiam in matutino et secundis vesperis *Beatas scandere sedes* (2), quia officium continuatur eo modo, quo incipitur; si autem de sequente non fiat a capitulo, sed tantum commemoratio, in matutino et secundis vesperis dicitur *Meruit supremos*, ut in festo s. Hyacinthi 16 Aug. præscribitur. Item si festum habens octavam, a die obitus non ultra octavam transferatur, in festo et reliquis octavæ diebus, qui supersunt, retinetur *Meruit beatas*, quia tota octava nihil aliud est, quam ipsius festi extensio (3); si autem festum ultra totam suam octavam transferatur, dicitur *Meruit supremos*. Notandum unamquamque ecclesiam, in qua veteres hymni retenti sunt, dum fit officium de confessore translato, posse servare suam antiquam consuetudinem mutandi vel non mutandi tertium versum hymni *Iste Confessor* (4).

In casu translationis festi stigmatum s. Francisci in hymno nulla est facienda mutatio, et quovis in casu dicendum est: *Meruit beata vulnera Christi* (5).

324. Si quis hymnus proprius neque in vesperis, neque in laudibus recitari possit; hymno matutini, si est historicus, uniri debet, ut in festo s. Martinæ 30 Jan. et s. Venantii 18 Maji, secus non (6).

(1) S. R. C. 11 Jun. 1701, n. 3437-3586, 5. Vid. n. 269.

(2) S. R. C. 13 Jun. 1682, n. 2839-2988, 6.

(3) S. R. C. 2 Sept. 1741, n. 3970-4119, 8.

(4) S. R. C. 3 Mart. 1761, n. 4150-4299, 10.

(5) S. R. C. 2 Sept. 1741, n. 3970-4119, 8; 7 Aug. 1871, n. 5490, V.

(6) S. R. C. 12 Nov. 1831, n. 4520-4669, 47.

Titulus XXI.

325.

DE ANTIPHONIS.

Rub. Ad omnes Horas nocturnas et diurnas semper cum Psalmis dicuntur Antiphonæ, vel una, vel plures, pro diversitate Officii et Horarum.

2. Si de tempore fiat Officium, id est, de Dominica aut Feria, dicuntur Antiphonæ ut in Psalterio, quæ cum Psalmis positæ in Vesperis Dominicæ et Feriarum, in Completorio, et in Nocturnis (etiam quando fit Officium de Festo trium Lectionum, id est, Simpliciter), numquam mutantur, nisi tempore Paschali, in quo dicitur una tantum Antiphona Alleluja; excepto etiam tempore Adventus, in quo ad Vesperas et Nocturnos Dominicæ, ponuntur Antiphonæ propriæ. In laudibus et aliis Horis mutantur pro diversitate temporum, ut in Proprio de Tempore habentur: cum vero non assignantur propriæ, semper dicuntur quæ positæ sunt in Psalterio.

3. Antiphonæ, quæ in Proprio de Tempore in Sabbatis ponuntur ad Magnificat pro prima Dominica alicujus mensis, sumendæ sunt ex ea Dominica, quæ est proximior Kalendis, vel est in Kalendis illius mensis, ut dictum est supra in Rubrica de Dominicis, ac etiam in Rubrica mensis Augusti; et semper in Sabbato ponitur Antiphona ad Magnificat, quæ contigua est libro Scripturæ in Dominica ponendo.

4. In Festis novem Lectionum ad Vesperas dicuntur Antiphonæ de Laudibus, nisi propriæ in Vesperis assignentur. Ad Horas similiter, tam in officio de Tempore, quam de sanctis, quando habentur propriæ in Laudibus, et aliæ propriæ non fuerint ad Horas, sumuntur ex Laudibus, quarta prætermissa, hoc ordine: ad Primam,

prima; ad Tertiam, secunda; ad Sextam, tertia; ad Nonam, quinta.

5. In Feriis Adventus, quæ non habent in Laudibus Antiphonas proprias, sumuntur ad Horas ex Laudibus Dominicæ præcedentis. Ubi vero in Laudibus Feriarum fuerint propriæ, sumuntur ex ipsis Laudibus.

6. Tempore Paschali, in Officio tam novem, quam trium Lectionum, Psalmi cujuscumque Nocturni dicuntur, sub unica Antiphona, quæ Officio convenit, ut suis locis ponitur: et in fine omnium Antiphonarum additur Alleluja, quando in illis non habetur. A Septuagesima usque ad Pascha, ubi habetur Alleluja, tacetur; neque aliud ejus loco dicitur.

7. In Duplicibus ad Vesperas, Matutinum et Laudes tantum, Antiphonæ dicuntur ante Psalmos, vel Cantica integræ, et post Psalmos, vel Cantica, integræ repetuntur: in aliis Horis, et in Officio non duplici, in principio Psalmi, vel Cantici inchoatur tantum antiphona, deinde in fine integra dicitur. Et quando Antiphona sumitur ex principio Psalmi, vel Cantici, et incipit sicut Psalmus, vel Canticum, post Antiphonam non repetitur principium Psalmi, vel Cantici, sed continuatur quod sequitur in Psalmo, vel Cantico, ab eo loco, ubi secundum ritum diei desinit Antiphona, nisi discontinuetur per Alleluja.

8. Antiphonis propriis, tam in Officio de Tempore, quam de Sanctis, semper cedunt quæ habentur in Psalterio et in Communi Sanctorum.

9. Quando fit aliqua commemoratio, semper dicitur Antiphona ante Orationem cum Versu, quæ sumitur ex Officio, quod convenit ei, de quo fit commemoratio; ita ut in Vesperis sumatur Antiphona, quæ assignatur ad Magnificat; in Laudibus; quæ ad Benedictus, cum Versibus qui habentur post Hymnum.

10. Antiphonæ sanctæ Mariæ positæ in fine Completorii, dicuntur ut inferius in propria Rubrica disponitur.

Antiphona, vox græca, latine significat *vox contra sonans*, et ita dicitur respective ad psalmodiam, cui respondet (1).

Num. 7. in rubricis dicitur : *In Officio non duplici, in principio Psalmi... inchoatur tantum Antiphona*, circa quod cavendum est, ne initium sit unius syllabæ, neque ejusmodi, ut sensum absurde præcidat. Quapropter optandum foret, ut in breviariis, mediante asterisco notaretur, ubi frangenda sit antiphona : quo medio in lectione officii, et præcipuo in illius cantu haberetur uniformitas.

Item ibidem dicitur : *Quando Antiphona sumitur ex principio Psalmi... et incipit sicut Psalmus etc.* Id locum habet : 1° in officio duplici, quando antiphona et primus versus psalmi constant iisdem verbis, quo casu, dicta antiphona, psalmus a secundo versu incipitur, ut in communi dedicationis ad primum psalmum tertii nocturni notatur; 2° etiam locum habet in officio non duplici, quamvis verba totius antiphonæ non eadem sint cum principio psalmi, modo illa verba, quæ ante psalmum dicuntur, eadem sint cum principio psalmi; uti satis exprimitur in hac rubrica, dum dicit : *quando Antiphona... incipit sicut psalmus*, et etiam expresse præscribitur in rubrica ante tertium psalmum secundi nocturni dominicæ *Diligam te*. Sic in officio semi-duplici de communi confessoris ad primum psalmum primi nocturni repeti non debet *Beatus vir*, neque in secundo nocturno ad tertium psalmum *Domine Dominus noster*. Quamvis autem verba etiam totius antiphonæ eadem sint cum principio psalmi; si tamen addatur *Alleluja*, ut tempore paschali, tunc psalmus ab initio est incipiendus, quia illud *Alleluja* continuationem tollit (2).

Not. Antiphonæ et psalmi quandoque differunt, ut antiphona secunda matutini dominicæ et versus 12us psalmi septimi, unde eadem antiphona desumpta est, quia tempore s. Pii V, qui vulgatam versionem s. Scripturæ breviario

(1) Durandus rat. div. off. lib. 5. c. 2, n. 26 et seq.

(2) Vid. Cavalieri tom. 2, dec. 299, n. 2.

inseri voluit, psalmi tantum et lectiones juxta eandem versionem inserta fuerunt; antiphonæ vero juxta versionem, secundum quam autem legebantur, retentæ fuerunt (1).

Titulus XXII.

326.

DE PSALMIS.

Rub. *Psalmi in Officio de Tempore per omnes Horas in Dominicis et Feriis dicuntur eo modo, quo distributi sunt in Psalterio, nisi aliquando aliter in Proprio de Tempore signentur. In Festis autem dicuntur, ut in propriis locis signantur : alioquin, ut in Communi Sanctorum.*

2. *Psalmi ad Laudes de Dominica, cum Cantico Benedicite, dicuntur in omnibus Festis per annum, et in Feriis Temporis Paschalis.*

3. *Psalmus Confitemini dicitur ad Primam cum aliis Psalmis in Psalterio assignatis, in omnibus Dominicis (quando Officium fit de Dominica, ut in Psalterio; etiam in Dominicis quæ occurrunt infra Octavas Sanctorum) a tertia Dominica post Pentecosten inclusive, usque ad Nativitatem Domini exclusive : et a secunda Dominica post Epiphaniam inclusive, usque ad Septuagesimam exclusive : a Septuagesima autem usque ad Pascha, ejus loco dicitur Psalmus Dominus regnavit, quia Psalmus Confitemini tunc dicitur ad Laudes post Psalmum Misere, ut suo loco ponitur. In Dominicis vero temporis Paschalis, a Dominica in Albis inclusive, usque ad Ascensionem exclusive, dicuntur tantum tres Psalmi sicut in Festis, addito Symbolo S. Athanasii. Alii Psalmi*

(1) Grancolas comm. hist. in brev. lib. 2, c. 1.

per singulas Feras distributi ad Primam, dicuntur singuli loco Psalmi Confitemini, in feriali tantum Officio, quando de Fera agitur extra tempus Paschale. In Feriis vero temporis Paschalis, in Festis per annum, et in Sabbato, sive de S. Maria, sive de Fera fiat Officium, dicuntur tantum tres Psalmi, scilicet : Deus in nomine tuo, Beati immaculati, et Retribue; etiam si Festum duplex celebretur in Dominica.

4. *In Dominicis autem, quando Officium fit de Dominica ut in Psalterio, post Psalmos additur semper Symbolum sancti Athanasii Quicumque, ut infra in propria Rubrica dicitur.*

5. *Psalmi Horarum, scilicet ad Tertiam, Sextam et Nonam, et ad Completorium, numquam mutantur, ut in Psalterio, sive de Sanctis, sive de Tempore fiat Officium.*

6. *Psalmi de Dominica ad Vesperas, ut plurimum dicuntur in Vesperis Festorum, excepto ultimo, qui mutatur; cum vero aliter fieri debet, suis locis notatur. In Vesperis infra Octavam dicuntur Psalmi ut in secundis Vesperis Festi; sed in primis Vesperis diei Octavæ dicuntur ut in primis Vesperis Festi, nisi aliter notetur.*

7. *In fine Psalmorum semper dicitur Gloria Patri, præterquam in Psalmo Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo, et in Psalmo Laudate Dominum de cœlis, qui conjunguntur cum aliis Psalmis, et in fine ultimi tantum dicitur Gloria Patri ut suis locis notatur. Præterea non dicitur in triduo majoris Hebdomadæ ante Pascha, nec in Officio Defunctorum, cujus loco pro Defunctis dicitur Requiem æternam dona eis Domine, etiamsi fiat Officium pro uno tantum.*

8. *Ut sacræ Vulgatæ editionis puritas inconfusa et illibata servetur, etiam quoad interpunctiones et distinctiones in sacris Bibliis appositæ, additus est Asteriscus*, ut sit nota musicæ partitionis in medio Versu.*

Psalmus, vox græca, latine significat cantum sive sonum, qui fit manibus, pulsato psalterio.

Psalterium in divino officio ita distribuitur, ut, si de tempore fiat officium, integrum in qualibet hebdomada recitetur.

Titulus XXIII.

327.

DE CANTICIS.

Rub. *Cantica dicuntur in Officio de Tempore, tam de Dominicis, quam Feriis, ad Laudes, Vesperas et Completorium, ut in Psalterio distribuuntur.*

2. *In Festis et tempore Paschali, ad Laudes semper dicitur Canticum Benedicite, ut in Dominica; et in fine ejus non dicitur Gloria Patri, sicut in aliis Canticis dicitur, nec respondetur Amen. Alia Cantica ferialia, ut in Psalterio, ad Laudes non dicuntur, nisi quando fit Officium de Fera extra tempus Paschale.*

3. *Cantica Benedictus, Magnificat et Nunc dimittis, semper dicuntur suo loco, ut in Psalterio.*

Canticum et psalmus ab Euthymio distinguuntur in eo, quod psalmus sit carmen cum instrumento psalterii, canticum vero vox musica cum harmonia solo ore prolata.

In fine cantici *Benedicite* non dicitur *Gloria Patri* ob duos versus præcedentes, in quibus eadem glorificatio exprimitur.

fit Officium Beatæ Mariæ tam novem, quam trium Lectionum, etiam tempore Paschali, in fine omnium Hymnorum (præterquam in fine Hymni Ave maris stella, et Hymni ad Laudes in Festo Corporis Christi, qui habet ultimum versum proprium) dicitur Jesu, tibi sit gloria, Qui natus es de virgine, ut in ejus Officio parvo, etiam si dicantur Hymni de Sanctis, qui infra Octavas prædictas celebrantur, dummodo Hymni illi sint ejusdem metri, nec habeant ultimum versum proprium, ut Hymnus sanctæ Crucis ad Vesperas, et plurimorum Martyrum ad Matutinum.

5. In Epiphania Domini, et per Octavam, in fine omnium Hymnorum dicitur, Jesu, tibi sit gloria, Qui apparuisti Gentibus.

6. A Dominica in Albis usque ad Ascensionem, in Pentecoste, et per Octavam, in fine omnium Hymnorum dicitur Deo Patri sit gloria, et Filio, qui a mortuis; etiam in Festis Sanctorum eodem tempore Paschali concurrentium, dummodo Hymni sint ejusdem metri, nec habeant ultimum Versum proprium, qui non mutatur, ut supra.

7. In Ascensione autem usque ad Pentecosten (præterquam in Hymno Salutis humanæ Sator) dicitur Jesu, tibi sit gloria, Qui victor in Cælum redis; similiter etiam in Festis tunc concurrentibus.

8. In Transfiguratione Domini dicitur Jesu, tibi sit gloria, Qui te revelas parvulis. Aliis temporibus terminantur Hymni, ut suis locis ponitur.

Hymnus est vox græca, latine significans *canticum*, et ita vocatur, quia laudem Dei concinit.

Not. Urbanum VIII hymnos emendasse, et ad latinitatis metricque regulas restituisset, exceptis tribus de ss. Sacramento, quos s. Thomas composuit, hymno Ave maris stella et paucis aliis.

322. Cum tempore paschali et infra plures octavas con-

clusiones hymnorum, qui sunt ejusdem metri et non habent conclusionem propriam, juxta præfatas rubricas mutandæ sint; notari potest, omnes hymnos in communi sanctorum ejusdem esse metri, exceptis: 1º hymno vesperearum de communi plurimorum martyrum, 2º hymno vesperearum de communi confessorum, 3º hymno matutini de communi virginum et non virginum, 4º utroque hymno de communi dedicationis, 5º hymno Ave maris stella: item conclusionem propriam tantum habere in communi sanctorum hymnum matutini de communi plurimorum martyrum, et in proprio hymnum vesperearum s. crucis, hymnos s. Venantii, et plerosque alios in proprio sanctorum.

Circa mutationem conclusionis hymnorum notanda sunt sequentia: 1º hæc mutatio ratione temporis vel octavæ semper fit, etiam in festis 1 et 2 cl., quamvis de tempore vel octava nulla fiat commemoratio, nisi hymni propriam conclusionem habeant (1). 2º Quando duo officia concurrunt, et utrumque propriam hymnorum conclusionem habet; hymnus completorii concludendus est conclusione illius officii, de quo vespere integræ vel a capitulo fiunt (2). 3º Si in vespere duo officia concurrant, quorum alterutrum exigit mutationem conclusionis hymnorum, ut officium votivum conceptionis B. M. V. aut ss. Sacramenti cum officio alicujus sancti; tunc modo officii, quod exigit conclusionem propriam, fiat commemoratio, hymni in vespere et completorio sunt variandi (3); si autem hoc officium in vespere commemorationem non habeat, fines hymnorum non mutantur. 4º Conclusiones hymnorum infra octavas B. M. V. mutantur etiam in dominicis adventus (4). 5º Hæc mutatio conclusionis hymnorum tantum locum habet in temporibus expressis supra in rubricis; ita ut hymni non mutantur tempore passionis, dicendo Jesu, tibi

(1) S. R. C. 29 Nov. 1755, n. 4110-4259, 2.

(2) S. R. C. 23 Maji 1835, n. 4597-4746, 9.

(3) Rub. ad completorium in officio B. M. V. in sabbato; S. R. C. 11 Mart. 1871, n. 5476, 1.

(4) S. R. C. 5 Maji 1736, n. 3894-4044, alia dubia ad 12.